

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 58 - 95, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/179/2000

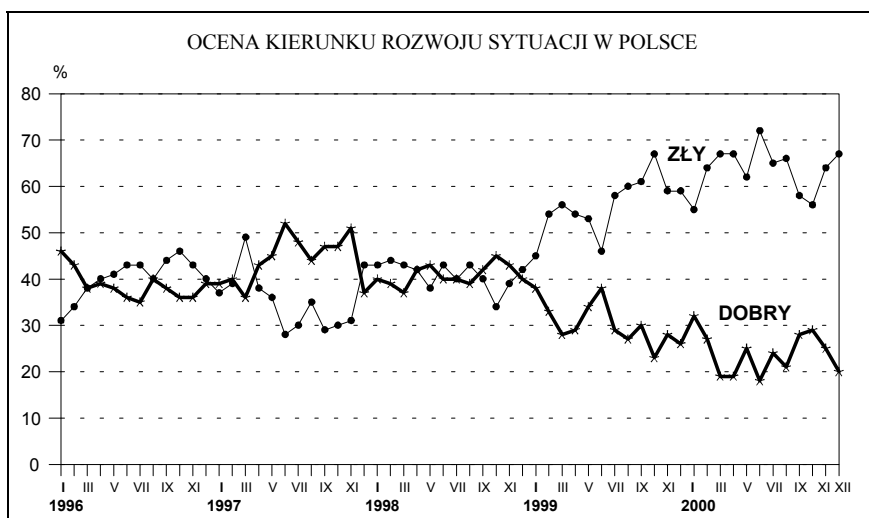
NASTROJE SPOŁECZNE W GRUDNIU

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, GRUDZIEŃ 2000

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- ◆ W porównaniu z sondażem listopadowym pogorszyły się oceny kierunku rozwoju ogólnej sytuacji w kraju. Obecnie opinie negatywne (67%) ponad trzykrotnie przeważają nad pozytywnymi (20%).

- ◆ Nieco gorsza niż w listopadzie jest ocena sytuacji politycznej. Już tylko co dwudziesty respondent (5%) aprobuje ją, a co drugi (51%) wyraża się o niej krytycznie.
- ◆ Większość ankietowanych (61%, wzrost o 4 punkty) krytykuje sytuację gospodarczą w kraju. Ponad jedna czwarta badanych (28%) wystawia oceny neutralne i tylko 6% pozytywnie ocenia stan gospodarki.
- ◆ Na poziomie ogólnym nieco pogorszyły się oceny dotyczące kondycji zakładów pracy respondentów (wzrost ocen negatywnych o 4 punkty). Sytuację w swoim zakładzie pracy krytycznie postrzega ponad jedna trzecia osób aktywnych zawodowo (36%). Niewiele mniej badanych ocenia tę sytuację neutralnie i pozytywnie (po 31%).
- ◆ Nie zmieniła się samoocena warunków życiowych respondentów i ich rodzin. Połowa badanych (51%) uznaje, że żyje im się przeciętnie, a niezadowoleni (28%) są niewiele liczniejsi niż zadowoleni (21%). Nieco mniej krytycznie (spadek ocen negatywnych o 4 punkty) oceniają badani warunki materialne swoich gospodarstw domowych.
- ◆ Wzrósł (o 5 punktów) odsetek pesymistycznych prognoz rozwoju ogólnej sytuacji w kraju, nieco bardziej pesymistyczne są także przewidywania dotyczące sytuacji gospodarczej.

Grudzień to już drugi z kolei miesiąc, kiedy odnotowujemy stopniowe pogarszanie się nastrojów społecznych¹. Odnosi się ono jednak głównie do ocen i prognoz w sferze życia publicznego, nie przejawia się natomiast w sprawach bezpośrednio dotyczących respondentów, takich jak kondycja ich miejsc pracy oraz warunki życiowe rodzin.

OCENY

W porównaniu z sondażem listopadowym pogorszyły się oceny rozwoju ogólnej sytuacji w kraju. Obecnie opinie negatywne ponad trzykrotnie przeważają nad pozytywnymi.

Tabela 1

Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym czy też w złym kierunku?	Wskazania respondentów według terminów badań												
	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	1999	2000											
	w procentach												
W dobrym	26	32	27	19	19	25	18	24	21	28	29	25	20
W złym	59	55	64	67	67	62	72	65	66	58	56	64	67
Trudno powiedzieć	15	13	9	13	14	13	10	11	13	14	15	11	13

Przewagę opinii negatywnych odnotowujemy we wszystkich grupach społeczno-demograficznych. Pozytywne spojrzenie na sytuację kraju jest tym częstsze, im lepsze położenie badanych, tzn. wyższe wykształcenie, dochody *per capita* w rodzinie oraz lepsze warunki materialne gospodarstw domowych. Kierunek rozwoju kraju częściej niż inni akceptują także ludzie młodzi, a szczególnie ucząca się młodzież. Natomiast im gorsze jest położenie materialne badanych, tym większy ich krytycyzm - szczególnie widoczny jest on u osób bezrobotnych, najgorzej sytuowanych, żyjących w złych warunkach, a także u mieszkańców wsi (zob. tabele aneksowe).

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (127), 1-4 grudnia 2000, reprezentatywna próba losowo-adresowa dorosłych mieszkańców Polski (N=1087).

Ocena rozwoju sytuacji w kraju zależy także od poglądów politycznych respondentów - osoby o prawicowej orientacji cechuje znacznie bardziej pozytywne spojrzenie niż pozostałych badanych, ponadto jedynie w tej grupie notujemy poprawę ocen w stosunku do listopada.

Tabela 2

Poglądy polityczne	Ocena kierunku rozwoju sytuacji w kraju*					
	dobry			zły		
	X 2000	XI 2000	XII 2000	X 2000	XI 2000	XII 2000
	w procentach					
Lewica	30	23	16	60	69	74
Centrum	34	25	19	52	66	70
Prawica	31	34	38	54	58	45
Nieokreślone („trudno powiedzieć”)	22	19	12	56	61	70
* Pominięto „trudno powiedzieć”.						

W elektoratach partii i ugrupowań wyraźną poprawę ocen sytuacji w kraju można zauważyć tylko wśród potencjalnych wyborców UW (wzrost odsetka opinii pozytywnych o 16 punktów, spadek negatywnych o 21 punktów). Jest to obecnie jedyny elektorat, w którym opinie pozytywne przeważają nad krytycznymi. Niewielka poprawa ocen zwolenników AWS (5-punktowy wzrost ocen pozytywnych i taki sam spadek negatywnych) spowodowała, że w elektoracie tym obecnie równoważą się opinie wyrażające aprobatę i dezaprobatę. W pozostałych grupach nadal zdecydowanie przeważa krytycyzm, który w ostatnim miesiącu się pogłębił.

Tabela 3

Potencjalne elektoraty partii i ugrupowań politycznych	Ocena kierunku rozwoju sytuacji w kraju*					
	dobry			zły		
	X 2000	XI 2000	XII 2000	X 2000	XI 2000	XII 2000
	w procentach					
UW	35	37	53	45	54	33
AWS	34	38	43	51	52	47
SLD	31	25	17	59	68	77
PSL	23	18	11	68	71	77
Niezdecydowani	27	25	19	56	60	61
Niezamierzający głosować	26	21	13	60	64	74
* Pominięto „trudno powiedzieć”.						

Niewielka poprawa ocen nastąpiła wśród osób udzielających poparcia rządowi; tylko w tej grupie odnotowujemy też równowagę aprobaty i dezaprobaty. Natomiast wśród przeciwników rządu oraz w grupie osób deklarujących do niego stosunek obojętny zdecydowanie przeważa krytycyzm, który ponadto w ostatnim miesiącu jeszcze się zwiększył.

Tabela 4

Stosunek do rządu	Ocena kierunku rozwoju sytuacji w kraju*			
	dobry		zły	
	XI 2000	XII 2000	XI 2000	XII 2000
	w procentach			
Zwolennicy	39	43	49	43
Przeciwnicy	17	14	76	77
Obojętni	28	16	60	65

* Pominięto „trudno powiedzieć”.

Nieco gorsza niż przed miesiącem jest także ocena sytuacji politycznej. Już tylko co dwudziesty respondent ocenia ją pozytywnie, natomiast co drugi - negatywnie.

Tabela 5

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację polityczną w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	1999	2000											
	w procentach												
- dobra	8	8	8	5	5	9	4	7	6	9	10	7	5
- ani dobra, ani zła	40	41	37	32	34	36	25	33	33	38	38	37	35
- zła	44	42	47	52	51	44	63	50	51	43	42	46	51
Trudno powiedzieć	8	9	8	10	9	11	8	10	10	11	10	10	9

Wprawdzie we wszystkich grupach społecznych znaczna część badanych określa sytuację polityczną jako przeciętną („ani dobra, ani zła”), jednak opinie negatywne zdecydowanie przeważają nad pozytywnymi. Dezaprobatę najczęściej wyrażają przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, ludzie z wyższym wykształceniem. Krytycyzmem wyróżniają się jednak także bezrobotni oraz badani żyjący w złych warunkach materialnych. Obecną sytuację polityczną stosunkowo najlepiej oceniają najmłodszy ankietowani, szczególnie ucząca się młodzież.

Oceny te wyraźnie wiążą się z poglądami politycznymi respondentów - największy krytycyzm odnotowujemy u osób o orientacji lewicowej, najmniejszy zaś u identyfikujących się z prawicą.

W stosunku do listopada nieco pogorszyły się oceny sytuacji gospodarczej w Polsce (wzrost opinii negatywnych o 4 punkty). Większość ankietowanych (61%) krytykuje stan gospodarki kraju, a tylko 6% wyraża pozytywną opinię.

Tabela 6

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację gospodarczą w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	1999	2000											
	w procentach												
- dobra	10	12	12	7	8	9	6	8	7	9	7	8	6
- ani dobra, ani zła	33	33	30	28	28	26	25	30	28	30	33	29	28
- zła	52	50	55	61	59	60	64	58	59	55	54	57	61
Trudno powiedzieć	5	5	3	4	5	5	5	4	6	6	6	6	5

Negatywne oceny sytuacji gospodarczej zdecydowanie przeważają nad pozytywnymi we wszystkich kategoriach społeczno-demograficznych, choć trzeba przyznać, że w każdej grupie znaczna część badanych ocenia stan gospodarki jako przeciętny. Zdecydowanie najbardziej niezadowoleni są bezrobotni, rolnicy, mieszkańcy wsi, respondenci najgorzej sytuowani i wykształceni, żyjący w złych warunkach materialnych. Stosunkowo najmniej krytyczni są natomiast badani znajdujący się w dobrym położeniu materialnym - szczególnie przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, spośród których jedna piąta wyraża aprobatę sytuacji gospodarczej kraju, oraz uczniowie i studenci.

Opinie o stanie gospodarki zależą od poglądów politycznych. Do najbardziej krytycznych należą badani deklarujący opcję lewicową, natomiast prawicowe identyfikacje wiążą się z wyraźnie mniejszym krytycyzmem i silniejszą aprobatą.

Od wielu miesięcy prawie nie zmieniają się oceny kondycji zakładów pracy respondentów. W stosunku do listopada nieco przybyło (o 4 punkty) ocen negatywnych - ponad jedna trzecia osób aktywnych zawodowo (36%) krytycznie postrzega sytuację w swoim zakładzie pracy, niemal jedna trzecia ma opinię neutralną (31%) i tyle samo - pozytywną (31%). Oceny te są jednak zróżnicowane w zależności od sektora gospodarki, w którym usytuowane są zakłady. Obecnie najlepiej oceniana jest kondycja sektora prywatnego poza rolnictwem, której notowania od ostatniego pomiaru nieco się poprawiły (wzrost odsetka ocen pozytywnych o 6 punktów). Stosunkowo dobrze oceniana jest też sytuacja spółek o własności mieszanej - prywatnej i państwowej, choć ostatnio można zauważyć pogorszenie opinii wśród pracowników tego sektora (6-punktowy wzrost odsetka ocen negatywnych i taki sam spadek pozytywnych). Znacznie gorzej oceniają kondycję swoich zakładów pracownicy instytucji państwowych i publicznych, których opinie również są obecnie nieco gorsze niż przed miesiącem. Niezmiennie najbardziej negatywne opinie o sytuacji własnych gospodarstw mają rolnicy indywidualni - po chwilowej poprawie, odnotowanej w listopadzie, obecnie widać ponowny wzrost krytycyzmu w tej grupie.

Opinie o sytuacji w zakładach pracy zależą przede wszystkim od warunków materialnych gospodarstw domowych respondentów, od poziomu dochodów przypadających na osobę w rodzinie, a także od wykształcenia i statusu zawodowego ankietowanych. Znaczną przewagę ocen pozytywnych nad negatywnymi odnotowujemy u badanych, którzy są zadowoleni ze swoich warunków materialnych, uzyskują najwyższe dochody *per capita* w rodzinie, wśród kadry kierowniczej i inteligencji, pracowników umysłowych niższego szczebla, osób pracujących na własny rachunek, mieszkańców wielkich aglomeracji miejskich, a także - co ma szczególne znaczenie - wśród ludzi młodych (w wieku od 18 do 34 lat). Zdecydowanie najbardziej niezadowoleni z kondycji swoich miejsc pracy są natomiast rolnicy, osoby uzyskujące najniższe dochody na osobę w rodzinie, badani żyjący w złych warunkach materialnych, z wykształceniem podstawowym oraz mieszkańcy małych miast (liczących do 20 tys. ludności).

Tabela 7

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację w Pana(i) zakładzie pracy? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	1999	2000											
	w procentach												
Respondenci aktywni zawodowo (ogółem)													
N=	549	562	550	644	509	555	550	496	525	531	526	522	522
– dobra	32	32	29	31	30	30	31	31	33	31	30	32	31
– ani dobra, ani zła	30	30	31	33	31	33	31	35	33	32	32	31	31
– zła	35	35	37	33	36	34	36	34	31	34	36	32	36
Trudno powiedzieć	4	3	2	3	3	3	2	1	3	4	2	5	2
Pracownicy instytucji państwowych i publicznych													
– dobra	26	33	30	28	23	26	35	26	28	28	31	30	25
– ani dobra, ani zła	33	33	34	32	34	35	28	38	38	33	24	30	32
– zła	38	34	35	38	38	37	36	35	33	35	43	37	40
Trudno powiedzieć	3	0	1	2	5	3	0	0	1	5	2	3	3
Pracujący w spółkach o własności prywatnej i państwowej													
– dobra	41	44	30	37	37	43	38	34	44	38	36	43	37
– ani dobra, ani zła	31	27	36	37	34	30	27	35	26	42	30	25	31
– zła	22	26	33	23	28	23	32	31	26	19	33	26	32
Trudno powiedzieć	6	2	1	3	2	4	3	0	4	2	1	6	0
Pracujący w sektorze prywatnym poza rolnictwem													
– dobra	41	41	45	41	40	41	36	44	40	38	37	38	44
– ani dobra, ani zła	31	35	32	39	30	35	40	33	34	32	43	36	34
– zła	25	20	21	18	27	20	23	23	23	27	19	22	21
Trudno powiedzieć	3	4	2	3	2	3	2	1	3	4	1	4	1
Pracujący w indywidualnych gospodarstwach rolnych													
– dobra	14	3	5	1	1	2	1	0	8	7	2	6	7
– ani dobra, ani zła	23	16	13	5	19	25	21	24	16	18	26	29	21
– zła	64	81	82	94	80	73	74	76	76	75	71	61	71
Trudno powiedzieć	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	5	2

Od listopada nie zmieniła się samoocena ogólnie pojmowanych warunków życiowych respondentów i ich rodzin. Nadal największa grupa, obejmująca połowę badanych, uznaje, że żyje im się przeciętnie („ani dobrze, ani źle”), utrzymuje się też stosunkowo niewielka przewaga osób niezadowolonych (28%) nad zadowolonymi (21%).

Tabela 8

Czy obecnie Panu(i) i Pana(i) rodzinie żyje się:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	1999	2000											
	w procentach												
– dobrze	23	23	24	19	23	22	21	19	20	23	18	21	21
– ani dobrze, ani źle	49	51	50	50	49	52	49	52	53	50	53	49	51
– źle	27	26	26	31	28	26	30	28	27	26	29	29	28
Trudno powiedzieć	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0

Nieco mniej krytyczne niż w listopadzie są opinie o warunkach materialnych własnych gospodarstw domowych (spadek ocen negatywnych o 4 punkty, wzrost neutralnych o 5 punktów).

Tabela 9

Jak Pan(i) ocenia obecne warunki materialne swojego gospodarstwa domowego? Czy są one:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	1999	2000											
	w procentach												
– dobre	23	22	22	17	22	21	21	19	22	23	20	21	20
– ani dobre, ani złe	43	46	47	43	46	46	43	49	46	43	46	43	48
– złe	33	32	31	40	32	33	36	32	32	34	34	36	32

Oceny warunków materialnych gospodarstw domowych respondentów oraz warunków życiowych ich rodzin są silnie powiązane z położeniem społeczno-ekonomicznym, a także z sytuacją życiową. Im wyższe mają badani miesięczne dochody na osobę w rodzinie i lepiej są wykształceni, tym częściej pozytywnie oceniają swoją sytuację. Do najbardziej zadowolonych należą przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji oraz uczniowie i studenci. Natomiast im gorsze jest położenie badanych, tym większy wśród nich odsetek niezadowolonych. Szczególnie wysoki jest on wśród osób będących w najtrudniejszej sytuacji życiowej - najgorzej sytuowanych, bezrobotnych, rencistów. Do tego grona należy zaliczyć także ludzi z wykształceniem podstawowym i rolników. Opis ten świadczy o utrzymującym się silnym zróżnicowaniu kondycji polskich rodzin.

PROGNOZY

W porównaniu z listopadowym pomiarem wzrósł (o 5 punktów) odsetek pesymistycznych prognoz dotyczących rozwoju ogólnej sytuacji w kraju, zmalała natomiast (o 7 punktów) liczba osób sądzących, że sytuacja się nie zmieni. Obecnie ponad dwie piąte badanych (44%) nie spodziewa się żadnych zmian, a pesymiści (36%) ponad trzykrotnie przeważają nad optymistami (11%).

Tabela 10

Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku sytuacja w Polsce poprawi się, pogorszy czy też się nie zmieni?	Wskazania respondentów według terminów badań												
	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	1999	2000											
	w procentach												
Poprawi się	12	17	14	10	11	12	10	12	12	15	15	12	11
Nie zmieni się	46	46	45	43	44	44	43	44	44	49	47	51	44
Pogorszy się	34	31	37	38	36	36	39	36	34	28	29	31	36
Trudno powiedzieć	8	6	5	9	9	8	8	8	10	8	9	7	9

Przewidywania te zależą głównie od poglądów politycznych - najwięcej pesymizmu odnotowujemy wśród osób identyfikujących się z lewicą, natomiast optymizmem wyróżniają się badani o opcji prawicowej. Spośród elektoratów partyjnych najkorzystniej prognozują rozwój sytuacji w kraju wyborcy AWS, wśród których od listopada znacznie wzrósł optymizm (o 15 punktów procentowych). Obecnie w gronie sympatyków AWS tyle samo osób spodziewa się poprawy, co pogorszenia sytuacji w Polsce. Nieco lepsze niż w listopadzie są także prognozy zwolenników UW oraz osób niezdecydowanych, choć nadal więcej jest w tych grupach pesymistów niż optymistów. Wśród pozostałych osób pesymizm się pogłębił, nadal znacznie częstsze są odpowiedzi wskazujące na pogorszenie sytuacji niż na jej poprawę.

Tabela 11

Potencjalne elektoraty partii i ugrupowań politycznych	Prognoza rozwoju ogólnej sytuacji w kraju*					
	poprawa		bez zmian		pogorszenie	
	XI 2000	XII 2000	XI 2000	XII 2000	XI 2000	XII 2000
	w procentach					
UW	15	20	49	49	31	29
AWS	12	27	56	42	26	27
SLD	12	9	52	43	32	44
PSL	8	2	57	42	30	44
Niezdecydowani	11	18	48	50	29	24
Niezamierzający głosować	6	7	47	41	37	43
* Pominięto „trudno powiedzieć”.						

Nieco bardziej pesymistyczne niż w listopadzie są także przewidywania rozwoju sytuacji gospodarczej (3-punktowy wzrost odsetka pesymistów i taki sam spadek niespodziewających się zmian). Niemal połowa badanych (48%) uważa, iż w sferze gospodarki nic się nie zmieni, a osoby prognozujące pogorszenie (29%) ponad dwukrotnie przeważają nad oczekującymi poprawy (12%).

Tabela 12

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja gospodarcza w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	1999	2000											
	w procentach												
– poprawi się	14	16	15	10	13	13	13	13	12	14	15	14	12
– nie zmieni się	52	52	53	49	48	53	47	47	50	50	53	51	48
– pogorszy się	27	22	26	30	29	25	31	29	26	24	22	26	29
Trudno powiedzieć	8	10	6	10	10	9	9	11	12	12	10	9	11

Nie zmieniły się natomiast przewidywania rozwoju sytuacji politycznej w najbliższym roku. Nadal połowa ankietowanych (51%) uważa, że w sferze polityki nie będzie zmian, a prognozy pesymistyczne (19%) są niewiele częstsze niż optymistyczne (15%).

Symptomatyczne, że ankietowani o lewicowych poglądach politycznych, których prognozy dotyczące rozwoju sytuacji w kraju oraz sytuacji gospodarczej cechuje wyraźny pesymizm, wykazują znaczny optymizm w przewidywaniu zmian w polityce. Wyrażając nadzieję na poprawę sytuacji politycznej badani ci liczą zapewne na zmiany związane z przyszlórocznymi wyborami parlamentarnymi.

Tabela 13

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja polityczna w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	1999	2000											
	w procentach												
– poprawi się	12	12	11	8	10	13	14	14	12	17	17	16	15
– nie zmieni się	56	57	58	54	53	57	48	50	52	52	55	53	51
– pogorszy się	22	19	20	26	22	17	25	21	21	16	15	18	19
Trudno powiedzieć	10	12	11	12	15	12	13	15	15	15	13	13	15

W porównaniu z pomiarem listopadowym stabilne pozostają przewidywania dotyczące kondycji zakładów pracy respondentów. Na poziomie ogólnym ponad połowa badanych (54%) uważa, że nic się w tej dziedzinie nie zmieni, utrzymuje się też przewaga pesymistów (22%) nad optymistami (14%). Nie odnotowujemy także istotnych zmian w przewidywaniach pracowników poszczególnych sektorów. Przyszłość swoich zakładów najkorzystniej postrzegają pracownicy sektora prywatnego poza rolnictwem, mniej optymistyczne są prognozy pracujących w spółkach o własności mieszanej - prywatnej i państwowej. Natomiast pesymizm przeważa nad optymizmem w prognozach pracowników instytucji państwowych i publicznych, a przede wszystkim - w przewidywaniach rolników indywidualnych.

Tabela 14

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja w Pana(i) zakładzie pracy:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	1999	2000											
	w procentach												
Respondenci aktywni zawodowo (ogółem)													
N=	552	566	548	641	512	555	557	494	529	536	528	526	533
– poprawi się	19	17	14	15	12	17	17	16	20	18	16	16	14
– pozostanie bez zmian	45	51	48	50	53	50	48	51	46	48	50	50	54
– pogorszy się	26	22	29	25	25	24	25	23	21	22	23	23	22
Trudno powiedzieć	10	10	9	9	10	9	10	10	13	11	10	11	10
Pracownicy instytucji państwowych i publicznych													
– poprawi się	15	14	9	9	10	13	20	13	18	21	17	12	10
– pozostanie bez zmian	45	56	56	53	55	50	48	54	51	49	50	53	52
– pogorszy się	32	22	28	28	26	26	25	21	20	22	21	28	26
Trudno powiedzieć	8	8	7	9	9	11	7	12	10	8	12	8	12
Pracujący w spółkach o własności prywatnej i państwowej													
– poprawi się	30	25	12	17	16	22	22	22	23	13	17	24	14
– pozostanie bez zmian	40	47	48	56	54	49	46	51	42	61	60	47	61
– pogorszy się	21	22	28	16	19	19	20	20	21	16	18	18	16
Trudno powiedzieć	10	6	12	11	10	10	13	8	14	10	6	11	10
Pracujący w sektorze prywatnym poza rolnictwem													
– poprawi się	23	22	26	24	13	24	13	22	25	22	20	22	22
– pozostanie bez zmian	51	55	50	51	53	56	58	49	48	46	54	54	57
– pogorszy się	16	14	17	16	24	12	16	18	15	20	20	13	13
Trudno powiedzieć	11	10	8	9	9	8	13	11	12	12	7	11	9
Pracujący w indywidualnych gospodarstwach rolnych													
– poprawi się	10	12	2	2	6	3	13	3	6	3	7	4	6
– pozostanie bez zmian	41	37	35	40	51	40	36	47	41	39	31	40	46
– pogorszy się	45	46	54	58	38	57	49	48	48	45	50	44	41
Trudno powiedzieć	3	5	9	0	5	0	3	2	6	13	13	12	7

W stosunku do listopada nie zmieniły się także prognozy dotyczące warunków życiowych respondentów i ich rodzin. Nadal połowa ankietowanych nie oczekuje w tej dziedzinie żadnych zmian, jedna czwarta spodziewa się pogorszenia i tylko co siódmy ma nadzieję na poprawę swojej sytuacji.

Tabela 15

Jak Pan(i) sądzi, czy za rok Panu(i) i Pana(i) rodzinie będzie się żyło:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	1999	2000											
	w procentach												
– lepiej	12	17	14	13	15	13	14	14	16	13	16	15	14
– tak samo	48	51	53	52	48	52	49	48	46	57	46	50	51
– gorzej	31	24	26	26	24	25	27	28	27	21	24	25	25
Trudno powiedzieć	10	8	7	9	13	10	10	10	11	9	14	10	10

★

★

★

Stan nastrojów społecznych jest w grudniu nieco gorszy niż przed miesiącem. Pogorszyły się przede wszystkim oceny i prognozy rozwoju ogólnej sytuacji w kraju oraz - w mniejszym stopniu - dotyczące sytuacji gospodarczej. Nieco bardziej krytyczne są także oceny sytuacji politycznej, jednak prognozy w tej dziedzinie pozostają bez zmian. Spadek nastrojów dotyczy więc sfery życia publicznego, nie przejawia się natomiast w sprawach bezpośrednio związanych z codziennym życiem respondentów - z ich pracą i warunkami bytowymi rodzin.

Opracowała
Bogna WCIÓRKA

A N E K S

Tabela 1. Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym czy też w złym kierunku?

(%)				
	W dobrym	W złym	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	20	67	13	1087
Płeć				
Mężczyźni	22	64	13	516
Kobiety	18	68	14	571
Wiek				
18-24 lat	29	57	14	155
25-34	23	61	16	192
35-44	17	71	12	209
45-54	20	66	14	234
55-64	17	74	9	124
65 lat i więcej	15	70	16	172
Miejsce zamieszkania				
Wieś	14	71	14	400
Miasto do 20 tys.	27	66	8	127
20-100 tys.	16	66	18	222
101-500 tys.	27	64	9	197
501 tys. i więcej mieszk.	26	59	15	141
Wykształcenie				
Podstawowe	15	67	17	295
Zasadnicze zawodowe	19	69	12	288
Średnie	23	65	12	417
Wyższe	26	61	13	85
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	30	60	10	49
Prac.umysł.niż.szczębla	31	56	13	109
Pracownicy fiz.- umysł.	27	69	4	87
Robotnicy wykwalifikowani	17	65	17	94
Robotnicy niewykwalifik.	22	70	8	41
Rolnicy	17	63	19	70
Pracujący na własny rach.	29	62	9	54
Bierni zawodowo				
Renciści	11	69	20	124
Emeryci	14	72	14	201
Uczniowie i studenci	32	52	16	74
Bezrobotni	11	80	10	119
Gospodynie domowe i inni	22	63	15	65
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	25	62	13	162
spółce właścicieli	21	67	12	87
prywatnych i państwa	28	63	9	203
sekt. pryw. poza rolnict.	15	66	19	85
prywatnym gosp. rolnym				
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	13	82	5	162
276-399	15	72	13	103
400-549	18	71	12	212
550-799	22	66	11	157
Powyżej 799 zł	26	60	14	173
Ocena własnych war. mater.				
Złe	11	77	11	344
Średnie	18	69	13	519
Dobre	38	44	17	223
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	21	64	14	65
Raz w tygodniu	18	67	14	532
1-2 razy w miesiącu	16	71	12	188
Kilka razy w roku	22	64	14	208
W ogóle nie uczestniczy	31	58	11	95
Poglądy polityczne				
Lewica	16	74	10	314
Centrum	19	70	11	301
Prawica	38	45	17	206
Trudno powiedzieć	12	70	18	266

Tabela 2. Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną **sytuację polityczną** w Polsce?
Czy jest ona:

(%)

	dobra	ani dobra, ani zła	zła	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	5	35	51	9	1086
Płeć					
Mężczyźni	6	33	58	4	516
Kobiety	5	36	45	14	571
Wiek					
18-24 lat	8	42	41	10	155
25-34	5	38	46	11	192
35-44	6	37	50	7	209
45-54	4	26	61	9	234
55-64	7	31	56	6	124
65 lat i więcej	2	37	48	13	171
Miejsce zamieszkania					
Wieś	4	33	49	14	400
Miasto do 20 tys.	5	36	55	3	127
20-100 tys.	6	35	49	10	222
101-500 tys.	7	38	53	2	196
501 tys. i więcej mieszk.	5	33	53	10	141
Wykształcenie					
Podstawowe	4	32	50	14	294
Zasadnicze zawodowe	7	41	45	8	288
Średnie	6	33	53	8	417
Wyższe	4	32	64	0	85
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	5	25	68	1	49
Prac. umysł. niż. szczebla	3	36	54	7	109
Pracownicy fiz. - umysł.	6	36	52	5	87
Robotnicy wykwalifikowani	9	40	47	3	94
Robotnicy niewykwalifik.	3	47	42	7	41
Rolnicy	3	36	48	13	70
Pracujący na własny rach.	2	36	59	3	54
Bierni zawodowo					
Renciści	7	31	46	15	124
Emeryci	4	32	53	11	201
Uczniowie i studenci	14	41	37	9	74
Bezrobotni	3	24	57	16	119
Gospodynie domowe i inni	2	47	42	9	64
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	5	31	56	8	162
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	7	40	51	2	87
sekt. pryw. poza rolnict.	3	44	50	3	203
prywatnym gosp. rolnym	4	33	49	14	85
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	3	34	53	9	162
276-399	2	45	46	8	103
400-549	6	36	49	9	211
550-799	5	32	53	11	157
Powyżej 799 zł	7	34	54	6	173
Ocena własnych war. mater.					
Źłe	3	27	57	13	344
Średnie	4	40	48	8	518
Dobre	11	34	47	7	223
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	6	37	40	17	65
Raz w tygodniu	6	37	49	8	532
1-2 razy w miesiącu	2	40	48	10	188
Kilka razy w roku	5	26	58	10	207
W ogóle nie uczestniczy	8	28	57	6	95
Poglądy polityczne					
Lewica	4	26	64	6	314
Centrum	5	40	50	5	301
Prawica	8	42	44	5	206
Trudno powiedzieć	5	33	40	22	265

Tabela 3. Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną **sytuację gospodarczą** w Polsce?
Czy jest ona:

(%)

	dobra	ani dobra, ani zła	zła	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	6	29	61	5	1086
Płeć					
Mężczyźni	6	28	62	3	516
Kobiety	5	29	60	6	571
Wiek					
18-24 lat	7	35	51	7	155
25-34	9	28	57	6	192
35-44	4	31	62	2	209
45-54	4	26	65	5	234
55-64	6	18	74	2	124
65 lat i więcej	4	30	59	7	171
Miejsce zamieszkania					
Wieś	4	22	68	6	400
Miasto do 20 tys.	3	30	65	3	127
20-100 tys.	7	33	55	5	222
101-500 tys.	8	33	58	1	196
501 tys.i więcej mieszk.	7	34	53	7	141
Wykształcenie					
Podstawowe	4	25	66	5	294
Zasadnicze zawodowe	6	25	65	4	288
Średnie	6	31	57	6	417
Wyższe	8	38	52	1	85
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier.,inteligencja	21	33	46	0	49
Prac.umysł.niż.szczebła	4	41	52	2	109
Pracownicy fiz.-umysł.	7	30	55	7	87
Robotnicy wykwalifikowani	8	27	62	2	94
Robotnicy niewykwalifik.	0	33	61	5	41
Rolnicy	3	23	70	4	70
Pracujący na własny rach.	6	27	67	0	54
Bierni zawodowo					
Renciści	6	24	62	8	124
Emeryci	4	27	64	5	201
Uczniowie i studenci	10	34	50	6	74
Bezrobotni	1	21	71	7	119
Gospodynie domowe i inni	4	29	60	6	64
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	8	32	55	5	162
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	6	38	55	1	87
sekt. pryw. poza rolnict.	9	32	57	2	203
prywatnym gosp. rolnym	4	20	72	4	85
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	3	23	68	5	162
276-399	4	20	73	3	103
400-549	4	31	60	5	211
550-799	8	30	55	7	157
Powyżej 799 zł	7	34	54	4	173
Ocena własnych war. mater.					
Źłe	4	18	72	6	344
Średnie	3	31	61	5	518
Dobre	12	41	43	4	223
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	4	27	59	10	65
Raz w tygodniu	6	28	62	4	532
1-2 razy w miesiącu	4	27	61	7	188
Kilka razy w roku	5	32	60	3	207
W ogóle nie uczestniczy	11	26	58	6	95
Poglądy polityczne					
Lewica	3	25	68	4	314
Centrum	4	36	57	3	301
Prawica	12	35	50	3	206
Trudno powiedzieć	5	19	66	10	265

Tabela 4. Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną **sytuację w Pana(i) zakładzie pracy?**
Czy jest ona:

	(%)				
	dobra	ani dobra, ani zła	zła	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	31	31	36	2	522
Płeć					
Mężczyźni	31	33	34	2	309
Kobiety	31	27	40	2	213
Wiek					
18-24 lat	50	26	18	6	52
25-34	42	30	28	0	133
35-44	21	39	39	1	144
45-54	24	27	47	2	152
55-64	19	27	49	5	29
65 lat i więcej	52	17	14	16	12
Miejsce zamieszkania					
Wieś	28	29	38	5	180
Miasto do 20 tys.	23	21	56	0	60
20-100 tys.	32	41	26	2	100
101-500 tys.	34	30	36	1	109
501 tys. i więcej mieszk.	39	31	30	0	72
Wykształcenie					
Podstawowe	19	28	47	6	48
Zasadnicze zawodowe	27	36	35	2	184
Średnie	34	28	37	1	224
Wyższe	40	30	28	2	64
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	43	24	32	0	48
Prac. umysł. niż. szczebla	41	24	33	1	108
Pracownicy fiz. - umysł.	33	33	30	5	83
Robotnicy wykwalifikowani	33	35	30	2	92
Robotnicy niewykwalifik.	28	38	33	0	41
Rolnicy	6	20	72	2	67
Pracujący na własny rach.	35	43	22	0	54
Bierni zawodowo					
Renciści	5	50	45	0	7
Emeryci	22	29	25	23	12
Uczniowie i studenci	0	53	47	0	4
Bezrobotni	0	32	68	0	3
Gospodynie domowe i inni	15	22	63	0	2
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	25	32	40	3	159
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	37	31	32	0	84
sekt. pryw. poza rolnict.	44	34	21	1	190
prywatnym gosp. rolnym	7	21	71	2	74
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	14	24	62	0	55
276-399	24	44	31	2	48
400-549	25	34	42	0	101
550-799	36	25	39	1	77
Powyżej 799 zł	46	28	22	4	100
Ocena własnych war. mater.					
Źłe	16	24	57	2	125
Średnie	28	38	32	3	260
Dobre	50	24	25	1	137
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	58	12	30	0	19
Raz w tygodniu	27	28	43	2	254
1-2 razy w miesiącu	31	43	24	3	103
Kilka razy w roku	33	27	38	1	97
W ogóle nie uczestniczy	37	35	27	1	50
Poglądy polityczne					
Lewica	29	36	34	2	153
Centrum	30	27	42	1	160
Prawica	38	31	31	0	112
Trudno powiedzieć	26	29	38	7	96

Tabela 5. Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku sytuacja w Polsce poprawi się, pogorszy czy też się nie zmieni?

(%)

	Poprawi się	Nie zmieni się	Pogorszy się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	11	43	36	9	1087
Płeć					
Mężczyźni	12	42	37	9	516
Kobiety	10	45	36	9	571
Wiek					
18-24 lat	21	51	19	9	155
25-34	11	46	32	10	192
35-44	7	44	45	4	209
45-54	9	38	45	8	234
55-64	8	42	46	4	124
65 lat i więcej	11	41	28	20	172
Miejsce zamieszkania					
Wieś	8	49	32	12	400
Miasto do 20 tys.	8	45	40	7	127
20-100 tys.	8	39	41	11	222
101-500 tys.	19	41	34	6	197
501 tys. i więcej mieszk.	17	37	42	4	141
Wykształcenie					
Podstawowe	10	39	35	16	295
Zasadnicze zawodowe	11	47	34	8	288
Średnie	12	43	39	6	417
Wyższe	9	46	40	4	85
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	10	51	40	0	49
Prac. umysł. niż. szczebla	13	49	33	5	109
Pracownicy fiz. - umysł.	9	44	33	14	87
Robotnicy wykwalifikowani	9	45	38	8	94
Robotnicy niewykwalifik.	22	28	44	6	41
Rolnicy	6	48	38	8	70
Pracujący na własny rach.	19	35	44	2	54
Bierni zawodowo					
Renciści	8	42	37	12	124
Emeryci	10	41	35	14	201
Uczniowie i studenci	21	49	23	7	74
Bezrobotni	9	40	41	10	119
Gospodynie domowe i inni	9	49	37	5	65
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	8	45	40	6	162
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	12	44	35	9	87
sekt. pryw. poza rolnict.	17	42	35	7	203
prywatnym gosp. rolnym	6	45	42	7	85
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	7	46	39	8	162
276-399	5	46	40	9	103
400-549	10	46	37	7	212
550-799	16	41	37	7	157
Powyżej 799 zł	10	45	34	11	173
Ocena własnych war. mater.					
Źłe	6	40	43	11	344
Średnie	10	46	35	10	519
Dobre	21	44	30	4	223
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	10	53	31	6	65
Raz w tygodniu	10	46	36	8	532
1-2 razy w miesiącu	10	43	34	13	188
Kilka razy w roku	12	40	38	9	208
W ogóle nie uczestniczy	18	33	42	8	95
Poglądy polityczne					
Lewica	9	41	43	7	314
Centrum	11	46	38	5	301
Prawica	17	48	29	7	206
Trudno powiedzieć	9	41	32	18	266

Tabela 6. Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku **sytuacja polityczna** w Polsce:

(%)

	poprawi się	pozostanie bez zmian	pogorszy się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	15	51	20	15	1086
Płeć					
Mężczyźni	18	50	22	11	516
Kobiety	12	52	17	18	571
Wiek					
18-24 lat	18	57	14	12	155
25-34	18	51	14	16	192
35-44	13	52	23	13	209
45-54	12	51	22	15	234
55-64	15	46	30	9	124
65 lat i więcej	16	48	15	21	171
Miejsce zamieszkania					
Wieś	11	56	15	18	400
Miasto do 20 tys.	17	59	17	8	127
20-100 tys.	17	39	26	17	222
101-500 tys.	14	52	23	11	196
501 tys. i więcej mieszk.	23	46	19	12	141
Wykształcenie					
Podstawowe	13	50	20	17	294
Zasadnicze zawodowe	15	54	17	14	288
Średnie	16	49	20	15	417
Wyższe	17	55	21	6	85
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	17	45	32	6	49
Prac. umysł. niż. szczebla	17	56	17	10	109
Pracownicy fiz. - umysł.	21	46	18	15	87
Robotnicy wykwalifikowani	16	56	15	12	94
Robotnicy niewykwalifik.	17	48	30	5	41
Rolnicy	10	63	7	20	70
Pracujący na własny rach.	17	51	16	16	54
Bierni zawodowo					
Renciści	10	53	21	16	124
Emeryci	17	44	22	17	201
Uczniowie i studenci	18	53	17	11	74
Bezrobotni	12	45	26	18	119
Gospodynie domowe i inni	7	61	16	16	64
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	12	56	19	14	162
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	22	40	26	12	87
sekt. pryw. poza rolnict.	20	50	21	9	203
prywatnym gosp. rolnym	11	60	9	20	85
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	9	54	23	14	162
276-399	18	53	22	7	103
400-549	17	49	21	13	211
550-799	22	46	18	13	157
Powyżej 799 zł	16	45	21	18	173
Ocena własnych war. mater.					
Źłe	11	47	23	20	344
Średnie	15	54	17	14	518
Dobre	20	50	20	9	223
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	4	53	30	13	65
Raz w tygodniu	14	55	17	14	532
1-2 razy w miesiącu	11	56	16	16	188
Kilka razy w roku	21	39	25	15	207
W ogóle nie uczestniczy	23	42	22	13	95
Poglądy polityczne					
Lewica	22	50	21	7	314
Centrum	13	55	21	11	301
Prawica	14	54	19	12	206
Trudno powiedzieć	8	45	17	29	265

Tabela 7. Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku **sytuacja gospodarcza** w Polsce:

(%)

	poprawi się	pozostanie bez zmian	pogorszy się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	12	48	29	11	1086
Płeć					
Mężczyźni	14	44	32	9	516
Kobiety	10	51	26	13	571
Wiek					
18-24 lat	14	56	19	11	155
25-34	18	44	24	14	192
35-44	9	53	31	7	209
45-54	7	48	32	12	234
55-64	13	43	38	6	124
65 lat i więcej	13	43	29	15	171
Miejsce zamieszkania					
Wieś	9	47	30	14	400
Miasto do 20 tys.	11	61	21	7	127
20-100 tys.	16	43	30	11	222
101-500 tys.	15	46	31	8	196
501 tys.i więcej mieszk.	12	51	28	9	141
Wykształcenie					
Podstawowe	10	46	31	12	294
Zasadnicze zawodowe	12	51	26	11	288
Średnie	13	48	29	11	417
Wyższe	14	49	31	6	85
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	25	39	30	7	49
Prac.umysł.niż.szczebła	14	54	24	8	109
Pracownicy fiz.-umysł.	16	52	21	11	87
Robotnicy wykwalifikowani	17	54	21	8	94
Robotnicy niewykwalifik.	19	47	31	3	41
Rolnicy	4	54	29	13	70
Pracujący na własny rach.	13	37	39	12	54
Bierni zawodowo					
Renciści	6	50	28	17	124
Emeryci	14	42	34	11	201
Uczniowie i studenci	10	60	24	6	74
Bezrobotni	8	40	39	13	119
Gospodynie domowe i inni	8	55	23	14	64
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	11	55	25	9	162
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	18	46	28	8	87
sekt. pryw. poza rolnict.	18	45	28	9	203
prywatnym gosp. rolnym	6	52	29	13	85
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	9	45	32	14	162
276-399	13	56	26	6	103
400-549	10	51	30	9	211
550-799	20	37	32	10	157
Powyżej 799 zł	15	45	30	10	173
Ocena własnych war. mater.					
Źłe	9	41	35	14	344
Średnie	10	52	27	10	518
Dobre	20	49	23	8	223
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	10	42	36	12	65
Raz w tygodniu	12	49	29	10	532
1-2 razy w miesiącu	10	51	25	14	188
Kilka razy w roku	15	44	30	11	207
W ogóle nie uczestniczy	14	50	29	8	95
Poglądy polityczne					
Lewica	14	49	30	7	314
Centrum	12	48	32	7	301
Prawica	18	48	25	9	206
Trudno powiedzieć	6	46	27	20	265